

Ivana Neprašová: Hudební život v bazilice svaté Ludmily

Oponentský posudek bakalářské práce

Ivana Neprašová si za téma bakalářské práce vybrala hudební život v jednom z pražských centrálních chrámů, bazilice svaté Ludmily na Náměstí Míru.¹ Ten sledovala po dva roky, a získala tak poměrně podrobnou představu, co se tu děje.

Práci, v níž výsledky shrnuje, klasicky strukturovala na teoretickou (ve skutečnosti teoreticko-metodologickou) a empirickou část (do druhé patří i popis místa, kterému autorka věnuje zvláštní kapitolu). V té teoretické uvádí základní koncepty, totiž analytický model A. P. Merriama pro studium hudby jako antropologického fenoménu, a modalitu provozování hudby podle Thomase Turina. Prezentuje také koncept „hudebního světa“/soundscape podle Kay K. Shelemay, který ovšem dál víceméně nevyužívá. Pro konceptualizaci různých funkcí prostoru se inspirovala textem Deana MacCannella, který navazuje na Ervinga Goffmanna. S využitím výše uvedených teoretických perspektiv chce zodpovědět výzkumné otázky, „Jaké hudební události se v bazilice během roku konají? Kdo se na nich podílí? Kdo a proč je pořádá?“ a také „Jakým způsobem se setkávají?“ (s. 14)

Odpovědi nabízí v přehledně strukturovaném textu, v němž se prolíná vlastní výklad, ukázky z autorčiných terénních zápisků a úryvky rozhovorů s hlavními aktéry. Prostor baziliky je prezentován ze třech perspektiv: jako veřejné místo, na němž (včetně schodiště před vlastním prostorem chrámu) se konají koncerty, Signal Festival nebo Noc kostelů; jako místo pro církevní účely s různými formami liturgických obřadů a celým spektrem aktérů, a jako soukromé místo. Sem poněkud nepochopitelně zařadila i koncerty pro veřejnost s odůvodněním, že „se odehrávají v době, kdy je bazilika běžně uzavřena.“ (s. 66) Aplikace Turinova konceptu různých performačních modalit prostupuje celý text a znovu je adekvátně připomenuta v krátkém Závěru.

Na první pohled tedy práce vypadá jako příkladná. Detailnější čtení však odhaluje přinejmenším dvě podstatnější výtky. Tou první je absence odstupů od v textu převažujících římsko-katolických zdrojů (literatury, on-line pramenů, rozhovorů s aktéry...), jinými slovy absenci kritického myšlení. Poprvé nápadně vystoupí na s. 22 - 24, kdy autorka popisuje život svaté Ludmily v duchu použitých hagiografických textů (zejm. Pitřha) včetně různých bizarních legendárních motivů (o Ludmiliných motivacích, prosbách atd.) Podobnou přemíru irelevantních detailů obsahuje jak autorčin výkladový text, tak i úryvky z jejích terénních zápisků (např. obsah přednášky o historii kostela, s. 35), které tu jsou místo klasické etnografie, prezentované ve zhuštěném popisu. V něm bychom se mohli dozvědět víc k tomu, co nás zajímá, totiž provozovaná hudba a ti, kdo ji provozují a konzumují. Po celou dobu četby jsem měla dojem, že autorce není nic divného, nikde nevidí nejasnost nebo rozpor. Když kupříkladu farář Berka říká, že „církev je hierarchická..., farář má poslední slovo..., ale zároveň je demokratická... člověk je otevřený ke všem dobrým věcem“ (s. 75), nediví se, kde je prostor pro demokracii. Podobně když cituje papežský edikt ohledně liturgické hudby, totiž že má být „posvátná, umělecká a všeobecná“ (s. 63), neptá se, co to znamená, jak je to aplikováno apod.

¹ Tematicky nejde o téma neobvyklé: podobným se věnovaly na FHS např. I. Růžičková nebo H. Černáková.

Druhá výtka se týká pojednání hudebního zvuku. Rozumí se, že hudba není zcela transformovatelná do slov; mimo jiné proto existuje. Když je ovšem předmětem našeho explicitního zájmu (ve výzkumu), je nutné ji uchopit s jistou precizností; obvykle se to dělá pomocí hudební terminologie. Na základě autorčina positioningu vím, že absolvovala ZUŠ, a tedy jsem předpokládala, že takovou terminologii ovládá – a pokud ne, bude si toho vědoma a požádá někde o radu. To se ale nestalo, a tak tu čteme (a to často!) formulace typu „Kyrie zpíval sbor čistě vokálně jako živý tříhlasý kánon. Nejdříve zpívali stejnou melodii posunutou v čase a výšce tónu, postupně každý hlas zpíval jinou melodii...“ (s. 62) Na vysvětlenou: když zpívá každý hlas jinou melodii, není to kánon. Pokud by to kánon byl, nejsou potřeba další slova; znělo by to „Kyrie zpíval sbor bez doprovodu jako kánon“. Ovšem detaily provedení jsou vzhledem k záměru na aktéry a události vedlejší, proto je škoda, že se tu autorčina nekompetentnost projevila.

Ještě jedna drobná technická poznámka. Velmi mě překvapil způsob citací literatury: zdroje uvádí autorka v poznámkách pod čarou. Při prvním uvedení je citace úplná, a při dalších uvedeních neodkazuje – jak bývá běžné – na autora a rok publikace, ale na číslo poznámky, v níž zdroj poprvé zmínila.

V podstatě jde ale o víceméně pěknou práci, kterou doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako velmi dobrou.

Praha 16. 8. 2024

Doc. PhDr. Zuzana Jurková, PhD.